

Działania Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w zakresie prewencji nadużyć seksualnych osób duchownych wobec małoletnich oraz pomocy osobom poszkodowanym (2005-2019)

Od 2005 roku Kościół katolicki zaangażował się w sposób szczególny w działania na rzecz ochrony dzieci i młodzieży przed wykorzystywaniem seksualnym przez duchownych. Z inicjatywy Kościoła powstało Centrum Ochrony Dziecka, przeszkolono ok. 3000 księży w zakresie prewencji, a w każdej diecezji jest delegat zajmujący się ochroną dzieci i młodzieży.

Spis treści:

1. Działania na szczeblu ogólnopolskim	1
a. Struktury	2
b. Dokumenty	3
c. Działania (naukowe, szkoleniowe, medialne, duszpasterskie)	3
2. Działania na szczeblu diecezjalnym	6
a. Struktury	6
b. Dokumenty	6
c. Działania (naukowe, szkoleniowe, szkoleniowe, medialne)	6
3. Działalność międzynarodowa COD	7

1. Działania na szczeblu ogólnopolskim

Kwestia nadużyć seksualnych duchownych wobec nieletnich – prewencji i pomocy poszkodowanym – była wielokrotnie poruszana podczas zebrań plenarnych Konferencji Episkopatu Polski, Rady Stałej i poszczególnych gremiów statutowych KEP, w latach 2005-2019 (np. 331 z.p. KEP 8-9.03.2005).

Efektom tych działań było podjęcie inicjatyw – tak na szczeblu ogólnopolskim jak i diecezjalnym – w zakresie ustawodawstwa kościelnego, struktur oraz działań szkoleniowych i naukowych w zakresie ochrony nieletnich i prewencji.

Działaniami Kościoła w Polsce w tym zakresie kieruje koordynator Konferencji Episkopatu Polski ds. ochrony nieletnich, którym od czerwca 2013 roku jest o. Adam Żak, za pośrednictwem powołanego z jego inicjatyw Centrum Ochrony Dziecka (COD) – *Child Protection Center*.

a. Struktury

- **22 kwietnia - 5 maja 2013** - podróż studyjna do USA o. Adama Żaka SJ przyszłego koordynatora KEP ds. ochrony nieletnich.

Celem podróży było zapoznanie się z historią kryzysu w tym kraju i z wnioskami, jakie Kościół zeń wyciągnął. Obejmowała ona spotkania i rozmowy z najważniejszymi osobami odpowiedzialnymi za ochronę dzieci i młodzieży w Kościele amerykańskim i wizyty w instytucjach i ośrodkach realizujących politykę episkopatu USA nakreśloną w "Karcie Ochrony Dzieci i Młodzieży" z 2002 r.

- **Czerwiec 2013** – powołanie przez Konferencję Episkopatu Polski koordynatora ds. ochrony dzieci i młodzieży – o. Adama Żaka SJ.

Zakres jego obowiązków jest bardzo szeroki. Należą do nich dwa podstawowe zadania. Pierwsze z nich to tworzenie podstawowych struktur umożliwiających realizację odpowiedzi Kościoła w Polsce na zgłaszane przełożonym kościelnym przypadki wykorzystania seksualnego małoletnich zgodną z normami zawartymi w normach Stolicy Apostolskiej i w Wytocznych KEP. Drugie z tych zadań to budowanie systemu prewencji przewidzianego w ramowym dokumencie o prewencji wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych w duszpasterskiej i wychowawczej pracy Kościoła w Polsce.

Realizacja tych zadań obejmuje szkolenia dla osób wyznaczonych do przyjmowania zgłoszeń przestępstw wykorzystywania seksualnego i do pomocy osobom poszkodowanym i ich rodzinom oraz wspieranie powstania systemu prewencji w działalności duszpasterskiej, katechetycznej wychowawczej, oświatowej i opiekuńczej prowadzonej przez diecezje i zakony. Zapewnienie standardów jakości w zakresie prewencji wymaga ich upowszechniania przez ogólnopolskie programy szkoleniowe.

- **4 marca 2014** – powołanie przez Senat Akademii Ignatianum z inicjatywy koordynatora KEP ds. ochrony dzieci i młodzieży Centrum Ochrony Dziecka (COD) [Child Protection Center].

Do podstawowych zadań COD należy działalność szkoleniowa i wychowawcza w zakresie psychologicznym, pedagogicznym i duchowym w tematyce związanej z wykorzystywaniem seksualnym małoletnich oraz opracowanie i rozwój programów prewencji i wzorów dobrych praktyk dla różnych środowisk duszpasterskich, formacyjnych i wychowawczych, aby pomóc im w tworzeniu bezpiecznych środowisk dla dzieci i młodzieży.

b. Dokumenty

- **Rok 2007** – początek prac nad pierwszymi wytycznymi KEP.
- **21 września 2009** – pierwsze wytyczne Konferencji Episkopatu Polski dotyczące.
- **Październik 2014** – opublikowanie przez Konferencję Episkopatu Polski „Wytycznych dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia”. Zatwierdzone przez Watykan w roku 2015.
- **Październik 2014** – opublikowanie przez Konferencję Episkopatu Polski „Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce”. Zatwierdzone przez Watykan w roku 2015.
- **Rok 2017** – ostatnia aktualizacja Wytycznych KEP.
- **4 września 2017** – list przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski do biskupów polskich w sprawie wdrażania w diecezjach propozycji koordynatora KEP ds. ochrony nieletnich w zakresie prewencji i ochrony nieletnich.
- **19 listopada 2018** – opublikowanie przez Konferencję Episkopatu Polski „Stanowiska Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wykorzystywania seksualnego osób małoletnich przez niektórych duchownych”.
- **Styczeń 2019** – list przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski do diecezji i zgromadzeń zakonnych w Polsce z zapowiedzią propozycji spotkań przewodniczącego KEP z wszystkimi ofiarami nadużyć ze strony duchownych.
- **19 lutego 2019** – list przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski do biskupów polskich po pierwszej turze spotkań z osobami pokrzywdzonymi.

c. Działania (naukowe, szkoleniowe, medialne, duszpasterskie)

- **Rok 2013** – spotkania przedstawicieli COD z przełożonymi zakonnymi, dziekanami i Konferencją Rektorów wyższych seminariów duchownych i prelekcje na tematy związane z

zapobieganiem wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich w Kościele.

- **Grudzień 2014** – oddelegowanie przez biskupów i przełożonych zakonnych męskich i żeńskich 60 osób do uczestnictwa w akademickim kursie e-learningowym, zorganizowanym przez Akademię Ignatianum we współpracy z Center for Child Protection Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie.
- **Czerwiec 2014** – międzynarodowa konferencja: „Jak rozumieć i adekwatnie odpowiedzieć na wykorzystanie seksualne małoletnich w Kościele”.
- **20 czerwca 2014** – pierwsza w Polsce liturgia pokutna za grzechy i przestępstwa wykorzystywania seksualnego w Kościele (Kraków, bazylika Najświętszego Serca Pana Jezusa).
- Szkolenia dla wychowawców seminaryjnych z udziałem prof. Janiny Beisert, organizowanych w imieniu Konferencji Rektorów Wyższych Seminariów Duchownych. (Styczniu 2019 r. – czwarta edycja szkoleń).
- **Rok 2014** r. organizowane szkolenia i prelekcje dla duchownych diecezjalnych i zakonnych. Działalność szkoleniowa obejmuje konferencje, sesje różnego typu i długości oraz udział COD w ramach szkoleń organizowanych przez inne podmioty.

Oferta szkoleniowa COD ukierunkowana jest na kształtowanie świadomości sprzyjającej oczyszczeniu Kościoła i budowaniu bezpiecznych środowisk dla młodych. Korzystają z niej nie tylko diecezje i zakony męskie oraz seminaria diecezjalne i zakonne, lecz także zgromadzenia żeńskie.

W sumie w szkoleniach różnego typu firmowanych przez COD od roku 2014 wzięło udział w sumie szacunkowo ponad 3 tysiące księży diecezjalnych i zakonnych.

- **Rok 2016** – wypracowanie przez COD zasad ochrony podczas ŚDM Kraków 2016.
- **Październik 2016** – zainaugurowanie w Akademii *Ignatianum* w Krakowie pierwszej edycji trzy-semestralne studiów podyplomowych w zakresie profilaktyki wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży.

Studia Kierowane są one do świeckich jak i duchownych pracujących jako odpowiedzialni za placówki opiekuńczo-wychowawcze i

resocjalizacyjne; do wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych; katechetów i katechetek; psychologów i psychoterapeutów pracujących z dziećmi i młodzieżą; do pracowników socjalnych.

Uczestnicy studiów podyplomowych w Ignatianum zdobywają wiedzę i umiejętności dotyczące rozpoznawania oznak przemocy seksualnej, jak również projektowania działań pomocowych na rzecz dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej przemocą.

Poznają programy profilaktyczne obejmujące tę tematykę i zdobywają wiedzę, umiejętności i kompetencje dotyczące zasad, procedur i dobrych praktyk interwencyjnych, terapeutycznych i pomocowych stosowanych wobec osób w dzieciństwie lub młodości dotkniętych przemocą seksualną. Poznają też zasady rozmowy z dziećmi i młodzieżą zagrożoną lub dotkniętą przemocą seksualną oraz z ich rodzinami.

Program studiów ma zapewnić personelowi dzieł edukacyjnych, opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez diecezje i prowincje zakonne, odpowiednie kwalifikacje i kompetencje do budowania środowisk bezpiecznych dla dzieci i młodzieży.

- Szkolenia dla kapelanów i duszpasterzy organizacji harcerskich, zorganizowane przez Ordynariat Polowy we współpracy z COD.
- Szkolenia dla Przymierza Rodzin i Stowarzyszenia Rodzin Katolickich.
- Szkolenie dla świeckich wolontariuszy i wolontariuszki z Salezjańskiego Wolontariatu Misyjnego.
- **Listopad 2017** – konferencja zorganizowana przez COD we współpracy z Małopolskim Kuratorium Oświaty dla psychologów i pedagogów szkolnych nt. „Ochrona dziecka przed przemocą”. W warsztatach uczestniczyło 100 nauczycieli i pedagogów z małopolskich szkół.
- **Styczeń 2017** – specjalistyczne szkolenie dla kanonistów (z sądów biskupich i z kurii zakonnych). Tematem szkolenia były procedury kanoniczne w przypadkach wykorzystania seksualnego małoletnich. W szkoleniu uczestniczyło 70 osób.
- **Rok 2018** – warsztaty dla dziennikarzy mediów katolickich.
- **Marzec 2018** – pod patronatem Komisji Duchowieństwa KEP odbyła się dwudniowa sesja szkoleniowa prowadzona przez ks. prof. Stephen J. Rossetti PhD DMin (62 uczestników i uczestniczek)

pod zbiorczym tytułem "Uczyć się na błędach". Pierwszy dzień sesji był poświęcony wnioskowi dla formacji początkowej i stałej, a drugi profilom sprawców i strategiom pracy z nimi.

- **Luty 2019** – pierwsza tura spotkań przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski z ofiarami nadużyć

2. Działania na szczeblu diecezjalnym

a. Struktury

- **Pierwsza połowa 2015 r** – Powołanie przez wszystkie polskie diecezje i część prowincji zakonnych 80 delegatów diecezjalnych i zakonnych ds. ochrony dzieci i młodzieży.

Są to osoby odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń o wykorzystaniu seksualnym małoletnich przez osobę duchowną i za wskazanie pomocy psychologicznej, prawnej i duszpasterskiej. Nazwiska i dane kontaktowe widnieją na większości stron diecezjalnych, a pełna lista oraz baza danych kontaktowych znajduje się na stronie Centrum Ochrony Dziecka.

- Wyznaczenie w diecezjach i zakonach 69 duszpasterzy gotowych do pomocy duchowo-duszpasterskiej pokrzywdzonym oraz ich rodzinom.

b. Dokumenty

- **25 sierpnia 2018 r.** decyzja biskupów diecezjalnych o opracowaniu dla każdej polskiej diecezji programu prewencji przed przestępstwami wykorzystywania dzieci i młodzieży na tle seksualnym.

c. Działania (naukowe, szkoleniowe, szkoleniowe, medialne)

- **2015** – 3 serie czterodniowych, profesjonalnych szkoleń dla diecezjalnych i zakonnych delegatów i 3 serii czterodniowych szkoleń dla duszpasterzy.

Ich celem było przygotowanie delegatów i duszpasterzy, aby – zgodnie z Wytocznymi Episkopatu – potrafili pomóc przełożonym kościelnym zabezpieczyć ochronę dzieci i młodzieży przez przyjęcie właściwej postawy wobec przypadków wykorzystania seksualnego popełnionych przez duchownych na szkodę małoletnich.

Działalność delegatów winna obejmować każdego uczestnika dramatu wykorzystania, poczynając od ofiar i ich bliskich, przez wspólnoty zranione przestępstwem aż po sprawcę, przy uwzględnieniu rzetelnej wiedzy kanonicznej, karno-prawnej, psychologicznej oraz wyników badań nt. skali i form zjawiska wykorzystania. Działania te – jak podkreślano - winny wyrazić się również w rzetelnym poszukiwaniu prawdy i sprawiedliwości.

- **Maj 2017** – dwudniowe warsztaty dla delegatów.

Ich celem była przede wszystkim wymiana doświadczeń i przygotowanie się na wejście w życie nowelizacji art. 240 Kodeksu Prawa Karnego dotyczącego m. in. obowiązku zgłaszania przestępstw seksualnych na szkodę małoletnich pod sankcją karną.

- **Począwszy od jesieni 2018 r.** COD rozpoczęło systematyczne szkolenia zespołów ds. prewencji powołanych przez ordynariuszy we wszystkich diecezjach.

W szkoleniach uczestniczą zespoły z diecezji przynależących do poszczególnych metropolii. Ich zadaniem jest stworzenie programu prewencji dla każdej diecezji obejmującego wszystkie sektory pracy z dziećmi i młodzieżą z ich różnymi dziełami wychowawczymi, edukacyjnymi i opiekuńczymi.

- Szkolenia dla katechetów i duszpasterzy organizowane przez poszczególne diecezje.
- Systematyczne sesje szkoleniowe dla delegatów diecezjalnych.

3. Działalność międzynarodowa COD

- a. Od początku działalności COD utrzymuje regularny kontakt z biurem Papieskiej Komisji ds. Ochrony Małoletnich w Watykanie. Od października 2014 r. corocznie Konferencja Biskupów USA sponsoruje warsztaty nt. „Zarządzania kryzysem” dla biskupów z krajów Europy Środkowo-Wschodniej.
- b. **Lipiec 2015** podróż studyjna do Irlandii o. Adama Żaka SJ i Ewy Kusz (COD), dla poznania odpowiedzi Kościoła w tym kraju na wykorzystywanie małoletnich.
- c. **Od 2013 r.** przedstawiciel COD bierze udział w corocznej „Anglophone Conference” w Rzymie.

- d. **16 października 2017** r. dyrektor COD szkolił w Albanii dyrektorów szkół katolickich.
- e. **Październik 2018** r. całonocne szkolenie przeprowadzone przez o. Adama Żaka przeprowadził dla personelu diecezji w Nowosybirsku.
- f. **29 listopada 2018** r. katolickie konferencje biskupów we Lwowie wysłuchały konferencji o. Żaka poświęconej aktualnej fazie kryzysu po ostatnich raportach z Australii, Niemiec i Pensylwanii.
- g. **17-19 grudnia 2018** r. COD zorganizowało w Kijowie trzydniowe wspólne szkolenie dla przedstawicieli diecezji katolickich w Ukrainie i dla psychologów Miejskiego Ośrodka Pomocy Dzieciom, Młodzieży i Rodzinie w Kijowie.

W dalszym ciągu są podejmowane działania mające na celu ochronę dzieci i młodzieży.

BP KEP